

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
 Abonnementprijs bij vooruitbetaling f 4,- per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
 Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,- per jaar. Losse nummers f 0,25.

NAAR DE 25.000

In de afgelopen weken is de actie voor de Humanistische Luisterkring rustig doorgegaan, al werd het aantal aanmeldingen natuurlijk door de vacaties beïnvloed. Dat neemt niet weg, dat enige tijd geleden het 20.000ste lid werd ingeschreven, een belangrijk feit, waarvan we echter geen bijzondere ophef hebben gemaakt. Niet omdat het niet de moeite waard zou zijn, maar in de overtuiging dat de aanwas nog wel door zou gaan.

Toen we de Luisterkring oprichtten, zijn er natuurlijk tal van schattingen gemaakt over het aantal mensen, dat bereid zou zijn door hun lidmaatschap protest aan te tekenen tegen het ontoelaatbare voornemen, de humanisten in de nieuwe omroepregeling zendtijd te onthouden. Die schattingen liepen zeer ver uiteen, maar dat het er vele duizenden zouden moeten zijn, wilde de actie ook naar buiten enige indruk maken, stond voor ieder wel vast. En wanneer we dan nu constateren dat we op weg zijn naar de 25.000, een aantal dat ruim twee maal zo groot is als van de georganiseerde humanisten, is wel het bewijs geleverd, dat grote groepen mensen prijs stellen op het behoud van het kwartiertje, dat voor velen iets in hun leven is gaan betekenen. Er gaat dan ook geen dag voorbij, dat zich niet enkele tientallen als lid aanmelden, en dat is dan een minimum, dat onmiddellijk stijgt, als er in radio of op andere wijze nog eens de nadruk op wordt gevestigd. Vast staat wel, dat nog vele duizenden luisteraars lid zullen worden, mits iemand er hen maar van op de hoogte stelt. Dat gebeurt door leden van het Humanistisch Verbond, in eigen omgeving of op

grotere schaal en in tal van gemeenschappen van het Verbond heeft men zich voorgenoemen in de komende maanden, nu het onderlinge contact weer intensiever gaat worden, een sterke activiteit te ontwikkelen. De ervaring in de afgelopen maanden heeft bovendien geleerd, dat het helemaal niet zo veel moeite kost, een luisteraar op de Luisterkring te wijzen en hem er toe te brengen zijn stem te voegen in het koor van hen, die verklaren dat de humanistische uitzendingen niet uit de aether mogen verdwijnen.

Misschien is het goed nog eens duidelijk te herhalen, wat we al eens meer op deze plaats hebben neergeschreven, het is niet de bedoeling dat er een humanistische omroeporganisatie gesticht wordt. Daaraan bestaat in deze kring geen enkele behoefte, al was het alleen maar omdat we al zorgen genoeg hebben. Uit de sympathieke artikelen, die in enkele bladen van omroeporganisaties over de Luisterkring gestaan hebben, is wel gebleken dat men ook in die kringen die vrees niet koestert. Niemand, die lid wordt van de Luisterkring, pleegt dus ontrouw aan zijn eigen omroepvereniging.

Zich aan te sluiten bij de Luisterkring betekent niets meer, maar ook niets minder, dan dat men van mening is, dat ook de humanisten recht hebben op zendtijd.

Het is op dit ogenblik nog niet bekend, wanneer het ontwerp-omroepwet in de Tweede Kamer in behandeling komt. Misschien duurt dat nog een hele tijd, maar het kan kort dag zijn. Hoe sterker op dat ogenblik de Luisterkring is, des te beter staan onze kansen. Laten onze lezers daar aan meewerken.

Steunfonds Praktisch Humanisme

In de vakantieperiode hebt u hopelijk nieuwe kracht opgedaan. Versterkt u op uw beurt het Steunfonds Praktisch Humanisme. U weet toch, dat per jaar honderden mensen (leden en niet-leden) aan het Humanistisch Verbond steun vragen in hun geestelijke moeilijkheden. Het steunfonds stelt zich ten doel dit werk financieel mogelijk te maken.

Stort uw bijdragen op postrekening 14632, Hollandse Bank-Unie N.V., Den Haag t.b.v. Steunfonds Praktisch Humanisme.

Een uitzending voor de VARA-microfoon
van zondag 13 september 1959

MADAME THÉRÈSE

Als kind van misschien tien of elf jaar werd ik lid van een kinderoperettevereniging. Meedoen in een operette, dat leek me geweldig, dat betekende zingen, dansjes maken, toneelspelen, optreden in een echte schouwburg, een uitvoering voor vader, moeder, voor heel de familie, en in costuum, met pruiken op en geschminkt. Het leek me een toverwereld vol bekoring, en ik zag me zelf al een grote rol spelen, de hoofdrol. In feite bleek ik volkomen talentloos, ik werd een van de vele lakeien in 't stuk, zonder tekst, zonder dansje, zonder liedje. Ik mocht er alleen bijstaan, en meelopen in de hofhouding van de prinses.... Maar daar gaat het niet om, ik wilde het hebben over de directrice van die operettevereniging, een vrouw die ik mateloos bewonderde. Ze was voor mij de koningin van die toverwereld buiten alle realiteit om. Ze was mooi in mijn ogen, en ze kon alles, pianospelen, zingen, dansen, acteren.... een heel ander wezen dan ik ooit ontmoet had. Toen ik bij haar thuis moest komen voor de officiële inschrijving en voor een stemproef kon de alledaagsheid van de trap zonder loper en vol etensgeuren mijn bewondering niet aantasten, integendeel, want ik kreeg bij haar geen geluid uit m'n keel terwijl ik toch op school solo mocht zingen voor de klas. Ook dat is maar terzijde. Wat ik wou vertellen, op een middag kwam zij, de directrice hoogstpersoonlijk, bij ons aan de deur; ze moest mijn moeder 't een en ander zeggen of vragen, geloof ik, in verband met de aanstaande uitvoering. Er werd dus gebeld, ik trok open.... en daar stond ze, mijn koningin. Ik rende naar beneden, sprakeloos. Dag kind, zei ze, roep je moeder eens? Ik wist niet hoe ik me haasten moest, ik rende de trap weer op, en zo vlug dat ik struikelde en uitgleed, en het scheelde maar een haar of ik had mijn hals voor haar gebroken. En wat deed mijn koningin? O, kind! riep ze en ze liep me achterop, greep me bij een arm en zei: ik schrok me dood! Heb je je bezeerd? — Neen, zei ik, maar ik loog. Ik had een ontvelde knie en dat deed pijn. Neen? zei ze, ja natuurlijk! — En ze boog zich naar me toe. Ze keek me boos van schrik en bezorgdheid aan. Wees toch voorzichtig kindje! Is dat dan ook een trap op gaan!

Ik zag haar gezicht, vlakbij, moederlijk, menselijk, vol alledaagse rimpels, op een lieve manier boos en heel erg gewoon. En meteen was ze niet meer een koningin voor me, heel ver boven me, maar een mens, een heel bijzonder mens natuurlijk, maar toch volkomen bereikbaar. Ik zou alles voor haar

gedaan hebben en haar tegelijk alles hebben durven vertellen. Kortom, ze had mijn hart geraakt. En dat was dan ook de ervaring die ik vertellen wou. Die ervaring daar op de trap was zoiets als mijn ontdekking van de menselijkheid.

Maar toch, mijn contact met de operettevereniging duurde maar één seizoen, en niet alleen door mijn gebrek aan talent, maar ook door mijn enorme verlegenheid; het bleek eerder een straf dan een plezier voor me, om tussen veel andere kinderen te moeten verkeren. Maar die grote liefde voor die toverwereld achter het voetlicht bleef, ook al gold die liefde dan op de duur niet meer het genre van de operette, maar dat van het zogenaamde grote toneel. Ook op dat grote toneel ging ik mensen bewonderen als koningen en koninginnen. Eén zo'n koningin werd eens een tijdlang verpleegd door een goed vriendin van mij, die dus verpleegster was. Korte tijd daarna ging ik eens met haar naar de schouwburg, en toen zagen we, vóór de voorstelling, de betreffende actrice in de hall. Kijk, zei mijn vriendin, daar staat ze. Ik wil haar even begroeten en vragen hoe 't haar gaat. En dan stel ik meteen jou aan haar voor. Het wonderlijke, het pijnlijke was, de actrice herkende haar verpleegster niet, kende mijn naam evenmin, onderbrak bovendien alle toelichting van onze kant en nam zonder meer aan dat wij twee willekeurige bewonderaars waren die zomaar op haar af waren gekomen. Ze zei, met begrijpende zelfgenoegzame glimlach: Aardig, hoor! Ga nu maar naar de zaal. Straks zien jullie me op het toneel. Dat was een koude douche, want ook als we twee vreemde willekeurige dames geweest waren zou dat nog een kleinerende afwijzing geweest zijn.... Wat een verschil tussen die twee koninginnen uit de toneelwereld, tussen die uit mijn kindertijd en die van betrekkelijk kortgeleden. Ik weet wel zeker dat de laatste, de zelfgenoegzame, het meest presteerde, en de eerste, madame Thérèse, zal haar artistieke luister wel te danken hebben gehad aan mijn kinderlijke onwetendheid. Maar toch, madame Thérèse heeft me een ervaring opgeleverd die me aan een menselijke maatstaf hielp, een maatstaf die ik sindsdien en steeds bewuster ging aanleggen, telkens als ik me bevond tegenover wat men noemt belangrijke persoonlijkheden. Ik leerde voorzichtig te spieden naar de mens achter de persoonlijkheid, en dan heb ik menen op te merken dat maar al te vaak de mens bij de persoonlijkheid achter blijft. Maar soms is dat ook niet zo, soms is de mens volkomen present, en dat maakt dan diepe indruk. Dan meen

ik te zien dat de persoonlijkheid die zoveel presteert, zo imponeert, zichzelf kan uitschakelen — dat is het tegendeel van zelfgenoegzaamheid — en dat in de ontmoeting met anderen de mens opvallend waakzaam is. Dat meen ik te zien vooral aan de blik die me tegemoet kijkt, een blik die erop uit is de medemens te ontdekken, te herkennen en te erkennen. En zelfs als het levensspel zou eisen dat in zo iemand de persoonlijkheid z'n rol zou moeten spelen, dan nog zou ik weten dat de mens die hij is paraat zou zijn, met heel zijn begrip en al zijn hulpvaardigheid. Dus, zoals in mijn kindertijd: Ik val bijna van de trap, en het gezicht van een in mijn ogen briljante vrouw, een hevige gezicht, het gezicht van een actrice, wordt plotseling gewoon, het valt uit z'n rol, het wordt gewoon menselijk, en toont begrip, bezorgdheid en hulpvaardigheid.

Het lijkt me terecht om juist in een toespraak namens het Humanistisch Verbond te praten over de mens die menselijk benaderbaar en bereikbaar dient te blijven, wie of wat hij ook is. Want is het niet zuiver humanistisch om het wezen achter de functie te willen zoeken, de inhoud achter de façade, de mens achter zijn daad, zijn gebaren en zijn woorden? Ik weet niet wat U aan een stem beluistert, aan de klank, aan de beklemtoning, aan de manier van zeggen, aan de zinsbouw. Door de radio komen stemmen tot ons. Luister goed. Die stemmen zeggen ons veel over de mens die aan 't woord is, onverschillig waarover gesproken wordt. Die stemmen kunnen ijdelheid, leegheid, dorheid, zelfgenoegzaamheid, bedrog verraden. Maar het kan ook dat daar iemand werkelijk tot U spreekt, van uit een zuiver persoonlijke inzet met de behoefte U te bereiken. . . . En dan moet U ook bereikbaar zijn, dan moet U ook luisteren, want dan is er kans op een werkelijke menselijke ontmoeting.

En weer moet ik denken aan die ontmoeting op de trap met madame Thérèse. Ik hoop dat ik heel mijn leven vatbaar blijf voor zulke ontmoetingen, dat wil dus zeggen dat ik me nooit ernstig en nooit ongeneeslijk zal laten imponeren door de mythe van de belangrijke persoonlijkheid. Want makkelijk is het niet om door groot tenue, door groot gala heen te kijken tot in het mensenhart, dat niettemin van alle mensen eender is; een holle spier, die een leven lang klopt, rustig, dan weer nerveus, dan weer luid en zwaar van emotie. . . . Ik zal U vertellen wat ik

met een echte koningin, met onze koningin meemaakte. Ik werd aan haar voorgesteld. Dat betekende een handdruk, meer niet, want meteen werd ik verder gedirigeerd en voorgesteld aan de prins. De prins begon onmiddellijk een vriendelijk gesprekje en toen hij dat gesprekje met me besloot merkte ik dat ik van alle mensen die voorgesteld waren de enige was die zich op dit moment nog in de onmiddellijke nabijheid van het vorstelijk paar bevond. Ik moest me dus haastig terugtrekken en moest toen wederom, nu op enkele meters afstand, voorbij de koningin. En ik wist niet of ik nu op haar toe kon lopen om haar ten afscheid nog eens de hand te drukken. Ik dacht eigenlijk van niet, en daarom besloot ik een buiging te maken en dan vlug door te lopen. Maar kijk, ze had mijn aarzeling gezien, ze had me begrepen. Ze deed een stapje mijn richting uit, glimlachte en stak me de hand toe. Dat was heel lief, dat was gewoon menselijk. En daarmee redde ze me uit een situatie die ikzelf teveel had ontmenselijkt door haar uitsluitend als koningin te zien. . . .

Ontmenselijkt! Dat is wel een groot woord. Maar toch komt het in wezen daarop neer. Wij ontmenselijken iemand, wie dan ook, als we hem uitsluitend zien in z'n maatschappelijke waardigheid, als we hem tegemoet treden in z'n strikte hoedanigheid, want dan kan een echt menselijke ontmoeting niet plaats vinden. . . . tenzij je de hand wordt gereikt, zoals de koningin deed.

En zo is het ook als je iemand nu eens niet met een glorieuze kwaliteit vereenzelvigt, maar juist met een allesbehalve glorieus facet. Je zult bijvoorbeeld van iemand weten dat hij ziek, arm, dom of kleingeestig is. Als je je daartoe beperkt en niet verder kijkt, dan is er evenmin een echt menselijke ontmoeting mogelijk.

En zo heb ik het dan gehad over koninginnen, twee van het toneel, één van een land. En het ging me om de mythe van de persoonlijkheid en de echte mens daarachter. En het ging me ook nog om het traditionele oordeel, waar mee je de echte mens nooit en te nimmer bereikt.

En het uitgangspunt van dat alles was Madame Thérèse, operettekoningin uit mijn kindertijd, in waarheid een moederlijke vrouw die een verlegen miezerig meisje (want dat was ik) lief-boos toesprak. Ik hoop dat U sympathie hebt kunnen voelen voor Madame Thérèse en voor alle beschouwingen die ze me ingaf.

ANNA BLAMAN.

„Mens en Wereld”, 14-daags orgaan van het Humanistisch Verbond is in een nieuwe opmaak verschenen. Vraag eens een proefnummer aan bij het „Centraal bureau”, Oudegracht 152, Utrecht.

Het Humanistisch Verbond heeft zich over vele vraagstukken van deze tijd een mening gevormd en heeft deze vastgelegd in een aantal zeer lezenswaardige brochures. Een uitgebreide brochurelijst wordt u op aanvraag gratis toegezonden.

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT
36-59

De Heer _____
Mevrouw _____
Mejuffrouw _____

Onbestelbare exemplaren terug aan: Oudegracht 152, Utrecht

EEN DRINGEND VERZOEK.

Brengt U ons ook een nieuw abonné aan. Het is nu een gunstig moment, want wie zich nu abonneert voor 1960 en hiervoor f 4,— stort op postrekening no. 58 van de Humanistische Luisterkring ontvangt alle in 1959 verschijnende nummers gratis.

Lezingen voor de radio

20 sept. VARA 9,45 Dr. J. P. van Praag
„Waar staan wij eigenlijk?”

27 sept. VARA 9,45 Prof. Dr. L. Coninck
Darwin (I)

4 okt. VARA 9,45 Prof. Dr. C. van Rijsinge
Darwin (II)